EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 23.12.2005
COM(2005) 696 galīgā redakcija

-

ZAĻĀ GRĀMATA

par jurisdikcijas kolīzijām un *non bis in idem* principu krimināļprocesā

(iesniegusi Komisija)

{SEC(2005) 1767}

ZAĻĀ GRĀMATA

par jurisdikcijas kolīzijām un *non bis in idem* principu krimināļprocesā

Šīs Zaļās grāmatas mērķis ir uzsākt plašas apspriedes ar ieinteresētajām personām par jautājumiem, kas saistīti ar jurisdikcijas kolīzijām krimināllietās, tostarp *ne bis in idem* principu. Zaļajā grāmatā ir identificētas problēmas, kas var rasties pašreizējā situācijā, un piedāvāti iespējamie risinājumi. Pievienotajā darba dokumentā ir sniegta sīkāka analīze.

Komisija aicina ieinteresētās personas iesniegt piezīmes līdz 2006. gada 31. martam, nosūtot tās uz šādu adresi:

European Commission
Directorate-General for Justice, Freedom and Security
Unit D3 – Criminal Justice
Office LX46 3/20
B - 1049 Brussels

E-pasts: JLS-criminaljustice@cec.eu.int

Fakss: +32-2/296 76 34

Ja ieinteresētās personas nevēlas, lai viņu sniegtās piezīmes tiktu publicētas Komisijas tīmekļa vietnē, par to ir jāsniedz skaidra norāde.

1. Ievads

Tā kā arvien vairāk noziegumi tiek izdarīti starptautiskā mērogā, ES krimināl ajā tiesvedībā pieaug to gadījumu skaits, kad vienas un tās pašas lietas izmeklēšana ietilpst vairāku dalībvalstu krimināl ajā jurisdikcijā. Turklāt mūsdienās ir palielinājusies vairāku vajāšanu vai „pozitīvu" jurisdikcijas kolīziju iespējamība attiecībā uz vienām un tām pa šām lietām, jo pēdējos gados daudzu valstu krimināl o jurisdikciju darbības joma ir iev ērojami paplašināta.

Vairāku vajāšanu veikšana kaitē indivīdu tiesībām un interesēm un var būt par darbību dublēšanās iemeslu. Atbildētāji, cietušie un liecinieki var tikt izsaukti uz uzklausīšanu vairākās valstīs. Galvenais ir tas, ka atkārtota tiesvedība ir saistīta ar vairākiem ierobe žojumiem šo personu tiesībām un interesēm, piemēram, attiecībā uz brīvu pārvieto šanos. Atkārtota tiesvedība rada psiholoģisku slogu un juridiskās palīdzības izmaksas un sarežģī juridisko palīdzību. Attīstītā brīvības, drošības un tiesiskuma telpā būtu lietderīgi pēc iespējas izvairīties no šādas kaitīgas ietekmes, ierobežojot vairāku vajā šanu veikšanu vienā un tajā pašā lietā.

Pašlaik valstu iestādes vienā un tajā pašā lietā var vienlaicīgi brīvi veikt patstāvīgu krimināl vajāšanu. Vienīgais juridiskais šķērslis ir *ne bis in idem* princips, kas noteikts 54. - 48. pantā Šengenas līguma īstenošanas konvencijā (*CISA*). Tomēr šis princips nenovērš jurisdikcijas kolīzijas laikposmā, kad divās vai vairāk dalībvalstīs notiek vair ākas vajāšanas; to var izmantot, lai vienīgi novērstu atkārtotu vajāšanu tajā pašā lietā, ja tiesvedība kādā dalībvalstī ir izbeigta ar lēmumu par turpmākas vajāšanas pārtrauk šanu (*res judicata*).

Vēl svarīgāk ir tas, ka gadījumā, ja nav sistēmas lietu iedalīšanai atbilstošajai jurisdikcijai vajāšanas laikā, *ne bis in idem* principa piemērošana var izraisīt nejaušību vai pat patvaļu - dodot priekšroku tai jurisdikcijai, kas pirmā var pieņemt galīgo l ēmumu, minētā principa radītās sekas būs identiskas principa „rindas kārtībā" rad ītajam efektam. Jurisdikcijas izvēle pašlaik notiek pēc nejaušības principa, un tas, š ķiet, ir iemesls, kāpēc uz principu *ne bis in idem* joprojām ir attiecināmi vairāki izņ ēmumi.

Lai atbilstīgi reaģētu uz problēmu, kas saistīta ar (pozitīvām) jurisdikcijas kolīzijām, vajadzētu izveidot mehānismu lietu iedalīšanai atbilstošajai jurisdikcijai. Ja vajāšanas b ūtu koncentrētas vienā jurisdikcijā, *ne bis in idem* problēma vairs nerastos. Bez tam š āds mehānisms papildinātu savstarpējās atzīšanas principu, kas paredz, ka vienā dal ībvalstī pieņemtu tiesas lēmumu atzīst un, ja nepieciešams, izpilda citā dalībvalstī.

Šajā Zaļajā grāmatā Komisija ir izklāstījusi iespējas tāda mehānisma izveidei, kas veicinātu atbilstošākās jurisdikcijas izvēli krimināllietā, kā arī *ne bis in idem* noteikumu iespējamai pārskatīšanai. Tādējādi Komisija reaģē uz Hāgas programmas 3.3. punktu un 2000. gada 29. novembra programmu par savstarpēju atzīšanu (jo īpaši tās 2.3. punktu, kā arī 1. un 11. pasākumu). Attiecīgos ES pasākumus varētu pieņemt pamatlēmuma veidā, pamatojoties uz 31. panta 1. punkta d) apakšpunktu Līgumā par Eiropas Savienību (LES), saskaņā ar kuru kopīgai rīcībai ir jāietver jurisdikcijas kol īziju novēršana starp dalībvalstīm. Ja tiks uzskatīts par vajadzīgu, 31. panta 1. punktu c) varētu izmantot kā papildu pamatu, lai nodrošinātu dalībvalstīs piemērojamo likumu

saderību, kas var būt nepieciešams tiesu iestāžu sadarbības uzlabošanai.

2. Mehānisma izveide jurisdikcijas izvēlei

2.1. Priekšnoteikumi

Attiecībā uz mehānismu, kura mērķis ir iedalīt lietas atbilstošajai jurisdikcijai, ir j āizvairās no birokrātisma, vienlaicīgi garantējot līdzsvarotu pieeju, un pienācīgi jāiev ēro attiecīgo indivīdu tiesības. Lai tas funkcionētu, ir jānodrošina divi galvenie priek šnoteikumi.

Pirmkārt, kompetentajām iestādēm ir jāiegūst informācija par tiesvedībām un/vai saist ītiem lēmumiem šo iestāžu jurisdikcijā: tām ir jāļauj un, iespējams, pat jānosaka par pienākumu veikt attiecīgās informācijas apmaiņu.

Otrkārt, dalībvalsts iestādēm, kas veic kriminālvajāšanu, tiklīdz tās uzzina par citā dal ībvalstī notiekošu tiesvedību, ir jābūt iespējai atturēties no tiesvedības uzsākšanas vai apturēt to, pamatojoties uz to vien, ka tajā pašā lietā notiek kriminālvajāšana citā dal ībvalstī.

Atturēšanas no vajāšanas uzsākšanas (vai notiekošas vajāšanas apturēšana) varētu rad īt problēmas to dalībvalstu tiesību sistēmai, kas ievēro likumības principu, proti, saska ņā ar kuru kompetentajām iestādēm ir pienākums veikt kriminālvajāšanu attiecībā uz katru noziedzīgu nodarījumu, kas ietilpst to kompetencē. Tas varētu radīt problēmas, jo īpaši, ja šāds princips ir paredzēts valsts konstitūcijā. Tāpēc turpmākajā aktā varētu paredzēt izņēmumu šā principa piemērošanai. Šajā sakarā var pamatoti iebilst, ka kop ējā brīvības, drošības un tiesiskuma telpā šis princips tiek īstenots, citai dalībvalstij veicot vajāšanu šādā lietā.

2.2. Kārtība

Kad ir izpildīti iepriekš minētie priekšnoteikumi, ierosinātais mehānisms varētu ietvert šādus procesuālos posmus.

1. posms - „ieinteresēto personu" identificēšana un informēšana

Pirmkārt, šķiet lietderīgi identificēt un informēt dalībvalstis, kuras varētu būt ieinteres ētas piedalīties atbilstošākās jurisdikcijas izvēles procesā attiecīgajai lietai. Tādēļ ES tiesību aktos varētu noteikt, ka tās dalībvalsts iestādēm, **kas ir uzsākusi vai gatavojas uzsākt kriminālvajāšanu** („valsts, kas uzsāk kriminālvajāšanu"), **lietā, kurā saskatāma būtiska saistība ar citu dalībvalsti, ir savlaicīgi jāinformē** šīs otr ās dalībvalsts kompetentās iestādes. Šāds pienākums varētu attiekties uz iestādēm, kas veic kriminālvajāšanu, un/vai citām tiesu/izmeklēšanas vai tiesībaizsardzības iestādēm atkarībā no dalībvalstu krimināltiesību sistēmu konkrētajām īpatnībām. Savukārt iest ādes, kas saņēmušas informāciju, varētu izteikt savu ieinteresētību saistībā ar krimin ālvajāšanu attiecīgajā lietā. Varētu paredzēt, ka šāda ieinteresētība ir jādara zināma noteiktā laika posmā. Tomēr saistībā ar sistēmu izņēmuma kārtā varētu ļaut atbildēt ar ī pēc šī termiņa. Ja neviena dalībvalsts neizsaka ieinteresētību, valsts, kas uzsāk krimin ālvajāšanu, varētu turpināt kriminālvajāšanu lietā, neveicot papildu konsultēšanos, ar nosacījumu, ka jaunu faktu atklāšanās nevieš izmaiņas attiecīgajā lietā.

2. posms - konsultācijas/apspriedes

Ja divas vai vairāk dalībvalstis ir ieinteresētas veikt kriminālvajāšanu vienā un tajā pašā lietā, to attiecīgajām kompetentajām iestādēm ir jābūt iespējai kopīgi izskatīt jautājumu par „labāko vietu" kriminālvajāšanas veikšanai lietā. Viena no iespējām būtu noteikt **pienākumu uzsākt apspriedes**, lai ņemtu vērā visu ieinteresēto dalībvalstu viedokļus. Šajā posmā tieši kontakti starp kompetentajām iestādēm, šķiet, ir efektīvākais apspriežu veids. Ja nepieciešams, tās varētu lūgt palīdzību no *Eurojust* un/vai citu Eiropas Savienības mehānismu palīdzību.

Pateicoties 2. posmam, bieži iespējams panākt drīzu vienprātību par atbilstošākās jurisdikcijas izvēli kriminālvajāšanas veikšanai lietā, kurā rodas jurisdikcijas kolīziju problēmas. Tādējādi dažas valstu iestādes brīvprātīgi *pārtrauks* vai *apturēs* tiesvedību, ko tās uzsākušas (vai atturēsies no tiesvedības uzsākšanas), bet cita iestāde uzsāks vai turpinās veikt tiesvedību attiecīgajā lietā. Izmantojot šādu pieeju, kompetentās valsts iestādes varētu vienkārši turpināt tiesvedību atbilstoši savas valsts tiesību aktiem. Tāpēc šādām darbībām šķietami nav vajadzīgi saistoši ES līmeņa noteikumi. Saskaņā ar ierosināto mehānismu gadījumos, kad jauni fakti vieš izmaiņas attiecīgajā lietā, šādus atsevišķas valsts lēmumus varētu pārskatīt attiecīgās dalībvalstis. Tomēr dažos gadījumos vietējās iestādes varētu dot priekšroku saistošas vienošanās noslēgšanai, lai nodrošinātu tiesisko noteiktību un novērstu pārrunu atsākšanu. Ja tās vēlas šādi rīkoties, tās var izmantot **ES paraugnolīgumu**, kurā cita starpā varētu noteikt kopīgus noteikumus šādu nolīgumu denonsēšanai.

3. posms - strīdu izšķiršana/starpniecība

Ja vienkāršā veidā vienošanos nebūs iespējams panākt, būs nepieciešams strīdu izšķiršanas mehānisms. Paredzams, ka šis posms sniegs iespēju īstenot strukturētu dialogu starp ieinteresētajām pusēm, kas ļautu objektīvi izvērtēt saistītās intereses. Tālab šķiet pienācīgi iesaistīt ES līmeņa iestādi, lai tā veiktu **starpnieka** uzdevumus, palīdzot attiecīgajām dalībvalstīm panākt brīvprātīgu vienošanos, izmantojot tālāk norādītos kritērijus. Šķiet, ka *Eurojust* ir piemērots šā uzdevuma pārņemšanai. Turklāt būtu iespējams izveidot jaunu iestādi strīdu izšķiršanai, piemēram, padomi vai apakškomisiju, kas ietvertu valstu vecākos prokurorus un/vai tiesnešus.

Šī trešā posma īstenošanu varētu uzsākt pēc jebkuras tādas dalībvalsts pieprasījuma, kas ir izteikusi interesi veikt kriminālvajāšanu attiecīgajā lietā. Turklāt būtu pamatoti apgalvot, ka strīda izšķiršanas procedūrai ir jābūt obligātai pēc tam, kad ir beidzies 2. posma termiņš, lai nodrošinātu, ka domstarpību gadījumi tiek automātiski pārcelti uz ES līmeni. Ja vienprātība tiek panākta 3. posmā, ir jānodrošina, ka kompetentajām iestādēm ir tādas pašas iespējas kā 2. posmā (brīvprātīga tiesvedības apturēšana dažās dalībvalstīs nolūkā veikt kriminālvajāšanu citā dalībvalstī vai saistošas vienošanās noslēgšana).

Ierosinātā trīs pakāpju mehānisma stingra noteikumu ievērošana, kā arī kritēriju kopums jurisdikcijas izvēlei, kā izklāstīts iepriekš (2.5. punkts), visticamāk, nodrošinās vienprātību daudzās vai pat visās lietās. Minēto mehānismu var izveidot īsā laikā, un tas ir uzskatāms par pietiekamu, ja vien, izvērtējot turpmāko pieredzi, neradīsies nepieciešamība pēc turpmākiem posmiem. Gadījumā, ja vienprātību neizdosies panākt, atkal tiks piemērots *ne bis in idem* princips.

Iespējamais papildu posms - ES iestādes izdots saistošs lēmums (iespējams)

Ilgākā laika posmā gadījumos, kad ierosināto strīdu izšķiršanu neizdodas īstenot, kā papildu posmu varētu apsvērt to, vai ES līmeņa iestādei ir jābūt pilnvarotai pieņemt juridiski saistošu lēmumu par atbilstošāko jurisdikciju. Tomēr saistībā ar pašreizējo L īgumu šādu papildu posmu būtu ļoti sarežģīti īstenot. Pirmkārt, būtu jāizveido jauna iestāde, jo vidutāja pienākumi, šķiet, nav savietojami ar tādas iestādes pienākumiem, kas veic juridiski saistošu lēmumu pieņemšanu. Otrkārt, rastos sarežģītas problēmas saistībā ar ES līmeņa lēmuma izskatīšanu tiesā, kā izklāstīts turpmāk šajā tekstā.

2.3. Attiecīgo personu nozīme un izskatīšana tiesā

Pirmstiesas posmā saistībā ar ierosināto mehānismu galvenā uzmanība ir vērsta uz kompetento iestāžu, kas veic kriminālvajāšanu, savstarpēju konsultēšanos. Tādu jaut ājumu apspriešanā ar attiecīgajām personām, kas attiecas uz jurisdikciju, bieži var atkl āt faktus, kas varētu apdraudēt kriminālvajāšanu vai skart cietušo un liecinieku tiesības un intereses. To, vai attiecīgajā gadījumā šāds risks pastāv, iespējams, būtu jānosaka valstu tiesām. Ja šādu risku nekonstatē, kompetentajām iestādēm varētu pieprasīt savlaicīgi informēt aizstāvību un attiecīgos cietušos par atbilstošākās jurisdikcijas noteikšanu. Jebkurā gadījumā attiecīgās personas ir jāinformē par galvenajiem iemesliem, uz ko balstīta noteiktas jurisdikcijas izvēle, ne vēlāk kā laikposmā līdz tiesai, kad tiek nosūtīts apsūdzības raksts.

Pretēji pirmstiesas stadijai, kad attiecīgo personu nozīme parasti ir visai neliela, tiesas procesa stadijā (un/vai starpniecības stadijā) valsts tiesa, kas saņem apsūdzības rakstu, parasti pārbauda, vai lietas izskatīšana ietilpst tās jurisdikcijā. Turklāt ir iespējams, ka ES noteikumos varētu paredzēt, ka jurisdikcijai, ko izvēlas, izmantojot ierosināto meh ānismu, ir jāpārbauda, vai tā ir **piemērots forums** attiecīgās lietas izskatīšanai. Šķiet, ka valstu tiesas ir piemērotas šādas pārskatīšanas veikšanai. Visu to aspektu pilnīga p ārskatīšana, kam ir nozīme lietu iedalīšanā, šķiet, nebūtu ne iespējama, ne vajadzīga. T āpēc pēc lietas izskatīšanas tiesā varētu pieņemt nolēmumu par to, vai ir ievēroti **sam ērīguma** un **taisnīgas tiesas procesa** principi. Tādējādi kompetenta tiesa varētu atcelt lēmumu par jurisdikcijas izvēli, ja tā konstatē, ka izvēle ir veikta patvaļīgi. Šādu p ārbaudi varētu veikt, pamatojoties uz doktrīnām, kuras ir sastopamas dalībvalstu ties ību sistēmā, piemēram, „juridiska procesa ļaunprātīga izmantošana". Saskaņā ar LES 35. pantu jautājumus par tādu visas Eiropas Savienības noteikumu interpretāciju, kas attiecas uz procesuālo mehānismu, un kritērijiem jurisdikcijas izvēlei varētu iesniegt Eiropas Kopienu Tiesai (EKT), lai tā sniegtu prejudiciālus nolēmumus.

Pēc attiecīgo personu pieprasījuma jurisdikcijas piešķiršanas izskatīšana tiesā šķiet nepieciešama vismaz gadījumos, kad lieta ir iedalīta noteiktai jurisdikcijai, izmantojot saistošu vienošanos. Tā ir jārīkojas, jo šādas saistošas vienošanās ierobežotu attiecīgo dalībvalstu iespējas denonsēt jurisdikcijas piešķiršanu turpmākā posmā. Jautājums par to, vai izskatīšana tiesā ir jānodrošina arī gadījumos, kad nepastāv saistošas vienošan ās, iespējams, varētu būt atkarīgs no dalībvalstīm un to tiesību aktiem. (Proti, ja dažu dalībvalstu iestādes ir vienkārši izbeigušas vai nav uzsākušas kriminālvajāšanu, lai cita dalībvalsts varētu veikt kriminālvajāšanu attiecīgajā lietā.)

Sarežģītāki jautājumi rastos, ja papildu posmā ES tiktu pilnvarota pieņemt lēmumus. Š ādā gadījumā izskatīšana tiesā būtu neaizstājama. Tomēr ir nelietderīgi un pašlaik arī

juridiski neiespējami noteikt valsts tiesām uzdevumu veikt ES iestādes lēmumu p ārskatīšanu. No otras puses, pašreizējie līgumi neietver juridisko pamatu šāda pārskatī šanas veikšanai nepieciešama pilnvarojuma piešķiršanai EKT. Līgumā par Konstitūciju Eiropai III-359. pantā ir noteikts juridiskais pamats šādai pārskatīšanai. Saskaņā ar pa šreizējā līguma pamata noteikumiem varētu apsvērt salīdzināmu Līguma grozījumu iespēju.

2.4. Prioritāte vajāšanai „galvenajā" dalībvalstī

Papildus piešķiršanas mehānismam ES noteikumos varētu paredzēt pienākumu dal ībvalstīm koncentrēt vajāšanu tajā pašā lietā vienā „galvenajā" jurisdikcijā. Sākot ar noteiktu procesuālo posmu, pārējām dalībvalstīm varētu noteikt par pienākumu p ārtraukt vajāšanu un atturēties no jaunu vajāšanu uzsākšanas. Šāda **prioritātes noteikuma** piemērošanai būtu jānotiek vienlaicīgi ar iepriekš izklāstītā mehānisma piemērošanu; citādi rezultāti būtu atkarīgi no nejaušības.

Tā kā jaunatklāti fakti bieži var mainīt priekšstatu par to, kas iepriekš, iespējams, uzskatīts par „labāko vietu" krimināl vajāšanas veikšanai, nebūtu pārdomāti likt kompetentajām iestādēm agrīnajā posmā pieņemt galīgo lēmumu attiecībā uz jurisdikcijas izvēli. Šķiet, ka piemērotākais laiks noteikt, ka visas vienlaicīgi veiktās vaj āšanas ir jākoncentrē vienā jurisdikcijā, ir **brīdis, kad apsūdzība vai apsūdzības raksts tiek nosūtīts** valsts tiesai, jo šajā posmā nepieciešamā informācija, kas varētu b ūt vajadzīga juridisko jautājumu rūpīgai izvērtēšanai, būs pieejama kompetentajām iest ādēm. Turklāt lielākās grūtības attiecīgajām personām parasti rodas pēc apsūdzības, un tādējādi iespējams izvairīties no lielākās daļas šo grūtību, ja noteikuma piemēro šanu sāk no minētā posma.

Lai novērstu procesuālā mehānisma neievērošanu, ir jāļauj vēl konsultāciju un/vai str īdu izšķiršanas procedūru laikā iesniegt tiesā apsūdzības rakstu. Citiem vārdiem, pirms valsts iestādes uzrāda apsūdzību/apsūdzības rakstu, tām ir jāizpilda savi informēšanas un konsultēšanas pienākumi. Ja valsts iestādes nav tos izpildījušas, tām būtu jāaptur tiesvedība pēc citas dalībvalsts pieprasījuma.

Tomēr nekādā gadījumā prioritātes noteikums nedrīkst atturēt citas dalībvalstis no jebkāda iespējamā veida palīdzības sniegšanas *galvenajai* dalībvalstij, izmantojot eso šos ES un starptautiskos noteikumus. Gluži pretēji, tām ir pat aktīvi jāsniedz palīdzība.

2.5. Attiecīgie kritēriji

Papildus procesuālajam mehānismam un prioritātes noteikumam tādu kritēriju sarakstam, ko dalībvalsts izmanto, izvēloties galveno jurisdikciju, ir jābūt trešajam elementam stratēģijas kopumā jurisdikcijas kolīziju novēršanai un atrisināšanai. Ir iesp ējams definēt vairākus attiecīgos kritērijus, kas jāpiemēro un jāizvērtē katrā gadījumā atsevišķi, ievērojot elastību, proti, kompetentajām iestādēm vajadzētu būt ievērojami plašai rīcības brīvībai.

Šiem kritērijiem vai attiecīgiem faktoriem, kas ietekmēs atbilstošas jurisdikcijas noteik šanu, ir jābūt objektīviem, un to sarakstu var ietvert turpmākos ES aktos. Jo īpaši sarakstā varētu ietvert teritorialitātes principu, kritērijus, kas saistīti ar aizdomās tur ēto vai atbildētāju, cietušo interesēm, kritērijus, kas saistīti ar valsts interesēm, un

citus noteiktus kritērijus, kas saistīti ar tiesvedības efektivitāti un ātrumu. Iespējams, varētu norādīt arī dažus faktorus, kas *nav* būtiski.

Nepieciešamības gadījumā kā papildu pasākumu dalībvalstis varētu īstenot vienošanos par dažiem pamatprincipiem attiecībā uz prioritāšu noteikšanu vai sekvencēšanu krit ēriju sarakstā. No otras puses, varētu dot priekšroku elastīgākai pieejai. Neatkarīgi no tā, vai šāda prioritāšu noteikšana vai sekvencēšana starp attiecīgajiem kritērijiem tiks paredzēta ES aktā, šķiet, ka ir iespējams un nepieciešams vismaz vienoties par vispār īgu galveno principu jurisdikcijas piešķiršanai. Piemēram, šādu principu varētu attiecin āt uz **samērīgumu** un/vai **taisnīgu tiesas procesu**. Citiem vārdiem, kompetentām iest ādēm varētu būt pienākums ņemt vērā attiecīgo personu intereses. Taisnīgai tiesas spriešanai, kas balstīta uz attiecīgo faktu vispusīgu izvērtēšanu un attiecīgo kritēriju l īdzsvarotu ietekmi, ir jābūt kritērijam, kā arī galvenajam jautājumam attiecībā uz iesp ējamo izskatīšanu tiesā.

3. *Ne bis in idem* princips

CISA panti par *ne bis in idem* principu (54. līdz 58. pants) pašlaik ir juridiski saistoši visā Šengenas zonā, desmit ES dalībvalstīs, kas pievienojās 2004. gadā, Islandē un Norvēģijā, kā arī Apvienotajā Karalistē; drīz tie jāattiecina uz Īriju. Ar 2000. gada decembra savstarpējās atzīšanas programmu izteica aicinājumu atkārtoti apsvērt min ētos noteikumus, jo īpaši izņēmumus no šī principa. Padome nevarēja vienoties par saistībā ar šo ierosināto Grieķijas iniciatīvu pamatlēmumam[1], bet tā uzsvēra, ka j āturpina darbs, „saistībā ar Komisijas paziņojuma par jurisdikcijas kolīzijām publicē šanu, lai nodrošinātu, ka iespējams panākt pierādīto pievienoto vērtību".

Ja iespējams ieviest mehānismu, kas nodrošinātu līdzsvarotu jurisdikcijas izvēli tā viet ā, lai piešķirtu ekskluzīvu kompetenci „ātrākajai" vajāšanai (pēc principa „rindas kārt ībā"), diskusijas par *ne bis in idem* principu varētu atsākt ar lielākām panākumu iespēj ām. Saistībā ar minēto varētu izskatīt šādus jautājumus.

Pirmkārt, ir jāturpina pārbaudīt, vai ir nepieciešams noskaidrot dažus elementus un definīcijas, piemēram, attiecībā uz to lēmumu veidiem, kuri var radīt *ne bis in idem* principa ietekmi, un/vai ko nozīmē „idem" vai „tie paši fakti".

Otrkārt, sodāmības gadījumā pašlaik principu piemēro tikai tad, ja uzliktais sods „ir izpildīts, faktiski ir izpildes procesā vai vairs nevar tikt izpildīts…". Šāds stāvoklis bija attaisnojams tradicionālajā savstarpējās palīdzības sistēmā, kad soda izpilde citā dal ībvalstī dažkārt izrādījās sarežģīta. Var apšaubīt tā nepieciešamību brīvības, drošības un tiesiskuma telpā, kad pārrobežu izpildi tagad veic, izmantojot ES aktu savstarpēju atzīšanu.

Treškārt, var apšaubīt, vai pašreizējās iespējas atkāpēm no *ne bis in idem* principa joprojām ir nepieciešamas. Pašlaik atbilstoši *CISA* 55. pantam dalībvalstis var noteikt izņēmumus, kas ir saistīti ar interesēm vajāšanas veikšanai noteiktās lietās noteiktās jurisdikcijās (piemēram, teritorialitāte, valsts drošības pārkāpumi vai dalībvalstu ierēd ņu pārkāpumi). Pēc tam, kad tiks izveidots līdzsvarots mehānisms jurisdikcijas izvēlei, šie izņēmumi varētu kļūt absolūti.

[1] OV C 100, 26.4.2003., 24. lpp.

4. Savstarpējas atzīšanas principa stiprināšana

Ierosinātie pasākumi arī varētu ļaut Eiropas Savienībai samazināt to pašlaik ES aktos esošo pamatojumu skaitu, kas ļauj nepildīt citu dalībvalstu izdotu tiesas lēmumus. Ņemot vērā pašreizējos apstākļus attiecībā uz jurisdikcijas kolīzijām krimināllietās, da ži no minētajiem tiesu lēmumu neizpildes pamatojumiem var tikt uzskatīti par nepiecie šamiem. Piemēram, minētais šķiet attiecināms uz pamatojumiem, kas balstīti uz to, ka pārkāpums ir izdarīts izpildvalsts teritorijā kā, piemēram, 4. panta 7. punkta a) apak špunktā pamatlēmumā par Eiropas apcietināšanas orderi.

Jautājumi

(1) Vai ir nepieciešami ES noteikums, kas nodrošinās to, ka valsts tiesību aktos ir jāparedz iespēja apturēt tiesvedību tāpēc, ka tiesvedība tiek veikta citā dalībvalstī?

(2) Vai būtu jānosaka pienākums informēt citas jurisdikcijas par notiekošām vai paredzam ām vajāšanām, ja pastāv būtiska saistība ar šīm pārējām jurisdikcijām? Kā būtu jāīsteno informācijas apmaiņa attiecībā uz notiekošajām vajāšanām, galīgajiem lēmumiem un citiem saistītiem lēmumiem?

(3) Vai būtu jānosaka pienākums uzsākt apspriedes ar dalībvalstīm, kurām ir būtiska saist ība ar lietu?

(4) Vai ir nepieciešams ES paraugs, pēc kura kompetentas iestādes noslēgtu saistošas vieno šanās?

(5) Vai ir nepieciešams strīdu izšķiršanas/starpniecības process, ja pēc tiešām apspriedēm nav panākta vienošanās? Kura iestāde šķiet piemērotākā starpnieka uzdevumu veikšanai strīdos, kas attiecas uz jurisdikciju?

(6) Vai papildus strīdu izšķiršanai/starpniecībai ilgākā laika posmā ir nepieciešami turpmāki pasākumi, piemēram, ES līmeņa iestādes lēmums?

(7) Attiecībā uz jurisdikcijas noteikšanu kāda veida mehānisms būtu nepieciešams un piem ērots kontrolei, ko veic tiesu iestāde, vai izskatīšanai tiesā?

(8) Vai ir nepieciešams noteikums vai princips, kas nodrošinātu ES vienlaicīgi notiekošu vaj āšanu apturēšanu/izbeigšanu? Ja nepieciešams, no kura procesuālā posma tas būtu j āpiemēro?

(9) Vai ir nepieciešami noteikumi par konsultācijām un/vai vajāšanas pienākuma pārcelšanu attiecībā uz trešām valstīm, jo īpaši Eiropas Padomes dalībvalstīm? Kāda pieeja būtu jā īsteno šajā sakarā?

(10) Vai turpmākajam aktam par jurisdikcijas kolīzijām būtu jāietver tādu kritēriju saraksts, kas izmantojami, izvēloties jurisdikciju?

(11) Kādi vēl citi kritēriji papildus teritorialitātei būtu jāiekļauj šādā sarakstā? Vai šādam sarakstam vajadzētu būt visaptverošam?

(12) Vai uzskatāt, ka sarakstā būtu jāiekļauj arī faktori, kas nebūtu jāuzskata par svarīgiem, izvēloties atbilstošo jurisdikciju? Ja jā, kādi faktori ir jāiekļauj?

(13) Vai „prioritāšu noteikšana" attiecībā uz kritērijiem jurisdikcijas izvēlei ir nepieciešama, lietderīga un pienācīga? Ja jā, vai piekrītat, ka teritorialitātes principam ir dodama priek šroka?

(14) Vai ir nepieciešams pārskatīt ES noteikumus par *ne bis in idem* principu?

(15) Vai piekrītat šādai definīcijai attiecībā uz *ne bis in idem* jomu - „*lēmums krimināllietā, ko pieņēmusi tiesu iestāde vai kas pārsūdzams šādā iestādē*"?

(16) Vai piekrītat šādai „galīgā lēmuma" definīcijai - „*… lēmums, ar kuru aizliedz jaunu krimināl vajāšanu saskaņā ar dalībvalsts tiesību aktiem, ja tādi pieņemti, ja vien šis valsts aizliegums nav pretrunā LES mērķiem*"?

(17) Vai ir piemērotāk uz „galīgā lēmuma" definīciju attiecināt ārkārtas izņēmumus (piem ēram, „*lēmums, ar kuru aizliedz jaunu krimināl vajāšanu saskaņā ar dalībvalsts tiesību aktiem, ja tādi pieņemti, izņemot gadījumus, kad …*")?

(18) Vai papildus 16. un 17. jautājumā minētajiem elementiem iepriekšējam būtības izvērt ējumam vajadzētu būt noteicošam attiecībā uz to, vai lēmumam ir ES līmeņa *ne bis in idem* ietekme?

(19) Vai ir iespējams un nepieciešams definēt *idem* jēdzienu, vai arī tas būtu jānosaka EKT praksē?

(20) Vai jums ir zināmas kādas situācijas, kur joprojām būtu nepieciešams saglabāt izpildes nosacījumu; ja ir, miniet šādas situācijas. Ja jā, vai nosacījumu var atcelt gadījumā, ja tiek ieviests mehānisms jurisdikcijas noteikšanai?

(21) Cik lielā mērā ir iespējams pamatot *CISA* 55. panta izņēmumus? Vai tos var atcelt, ja tiek ieviests mehānisms jurisdikcijas noteikšanai, vai saskatāt nepieciešamību veikt turpmākus pasākumus, lai „kompensētu" izņēmumu izslēgšanu šādos apstākļos?

(22) Vai *ne bis in idem* principam vajadzētu būt par pamatu obligātam savstarpējās juridisk ās palīdzības atteikumam? Ja jā, kuru ES tiesību aktu noteikumi būtu jāpielāgo?

(23) Vai ir nepieciešama saskaņotāka pieeja *ne bis in idem* principam attiecībā uz trešām valstīm? Vai būtu nepieciešams veikt diferenciāciju starp Eiropas Padomes dalībvalstīm un citām valstīm?

(24) Vai piekrītat, ka ar līdzsvarotu mehānismu jurisdikcijas noteikšanai:

(a) daži iemesli neizpildei ES savstarpējās atzīšanas aktos varētu kļūt lieki vai vismaz daļēji lieki? Kuri iemesli jo īpaši?

(b) dažiem iemesliem fakultatīvai neizpildei vajadzētu kļūt par iemesliem obligātai neizpildei, un otrādi? Kuriem iemesliem jo īpaši?